

Migráció – világgazdaság – NGO-k

Elképesztő nagyságú számokat hallani manapság arról, hogy milyen népességrobbanás fog következni Fekete-Afrikában és ez mekkora migrációs veszélyt jelent Európa számára. Az pedig felhóborító, hogy az EU, a nyugat-európai országok és az ENSz ezt a krízist úgy akarja megoldani, hogy már-már az emberi jogok közé emeli a szabad országválasztás jogát. A józan ész számára nyilvánvaló, hogy a megoldást Afrika gazdasági fejlesztése jelentené; a szaporodó fiatal kor-osztályoknak helyben kellene munkát adni. (Mivel az elvándorlásban az iskolázottabb és agilisebb, mobilabb rétegek vesznek részt, ez ráadásul még vissza is veti a helyi gazdasági fejlődést.)

Van törekvés az afrikai országok gazdasági fejlesztésére is, de ez mintha háttérbe szorulna. Antonio Tajani, az Európa Parlament elnöke tavaly ősszel azt javasolta, hogy az EU 2020-2026-ra szóló költségvetéséből 40 milliárd eurót – mintegy afrikai Marshall-tervként – Fekete-Afrika gazdasági fejlesztésére fordítsanak. Ez a hét évre eloszló támogatás

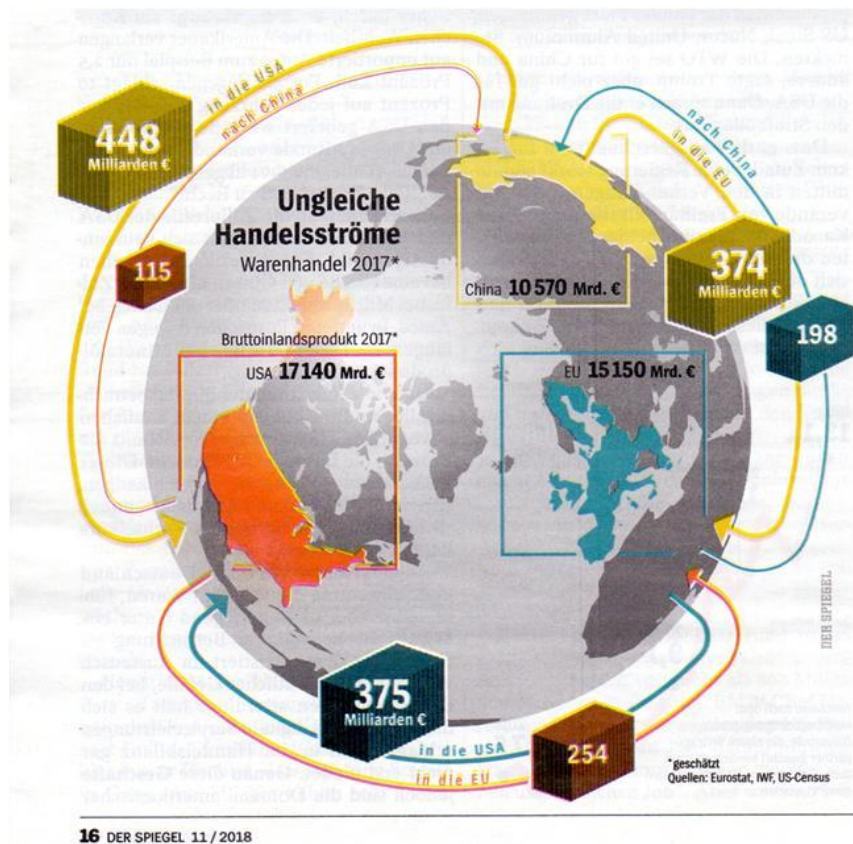
jelentéktelen. (Összehasonlításképpen: hazánk egy évi nemzeti terméke 130 milliárd euró.) A szub-szaharai térség ráadásul erősen el van adósodva: az államadósság 2007 óta emelkedik, és megközelítette a nemzeti termék 50 százalékát. A kontinens népessége ma 1,2 milliárd fő, mely a század közepére 1,5-2 milliárdra fog nőni. Nagyságrendekkel nagyobb támogatásra, az államadósság fokozatos elengedésére és a külföldi működőtőke masszív beáramlására lenne szükség. Fölvetődik a kérdés: milyen esélyei vannak ennek a mai világgazdaságban?

A második világháború óta először Japán, majd Dél-Korea és a délkelet-ázsiai „kis tigrisek” zárkóztak fel a fejlett ipari országok színvonalára, az elmúlt évtizedekben pedig Kína teszi ezt rohamléptekkel. E felzárkózás az exportorientált iparosítás jegyében zajlott – a külföldi beruházások és technológia eleve az exportképességet és az exportra termelést célozta meg. Ennek alternatíváját, az importhelyettesítő iparosítást a gazdaságmélet elveti.

A gazdaságtörténetben erre Argentína szolgáltatott példát: a második világháború után hosszú ideig, három évtizeden át ezzel a gazdaságpolitikával kísérletezett, sikertelenül.¹

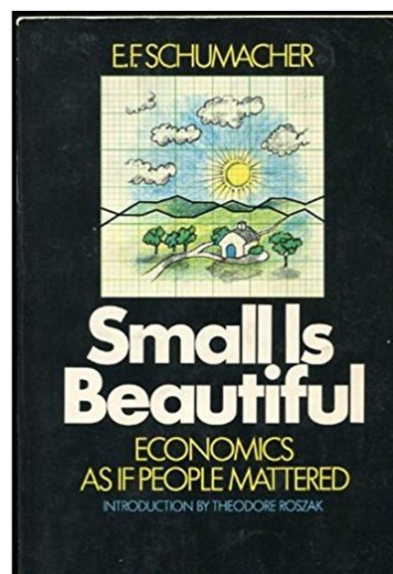
Nem mellékes eleme ennek a modellnek a fegyelmezett és jól képezhető munkaerő. (Kínában a kommunista egypártrendszer biztosította azt, hogy a dolgozók az angol ipari forradalom idejére emlékeztető brutális kizsákmányolást, a gyakorta 14-16 órás munkanapot és a kéthetente járó egy hétvégi szabadnapot eltűrjék.) Fekete-Afrikában ezek a feltételek nyilvánvalóan nem lesznek meg. Az afrikai munkaerő alacsony színvonala és a fekete-afrikai országok intézményi fejletlensége miatt tehát irreális elképzelés lenne délkelet-ázsiai mintára az exportorientált gazdaságfejlesztést erőltetni. És nem utolsósorban: elviselne-e a világgazdaság még egy ilyen exportoffenzívát?

Annak idején Japán és Amerika között folyamatos kereskedelmi háborúk zajlottak; az USA főként autógyártását féltette a japánoktól. Később Kínára próbálták meg állandóan nyomást gyakorolni, hogy értékelje fel a jüant, és ezáltal mérsékelje exportképességét. Mára felborult az éjjeli edény – Trump elnök a globalista világban teljesen szokatlan módon, protekcionista eszközökkel és vámokkal védi az amerikai gazdaságot a külföldi behozattalól. Amerikának Kínával szemben 400 milliárd dolláros kereskedelmi deficitje volt 2017-ben; az Európai Uniónak pedig 176 milliárd eurós. Nehezen képzelhető el, hogy a fejlett világ Afrikát az exportorientált iparosítás útjára terelve egy újabb, önmagának versenytársat teremtő világgazdasági erőközpontot hozzon létre. Afrika a Nyugat, éppúgy mint Kína számára, ásványai és nyersanyagai szempontjából fontos.

¹ Lásd erről: http://kisskaroly.x3.hu/valsagtan/argentin_forgatokonyv.pdf

De Afrika fejlesztésének lenne egy másik útja is; az, amit a környezetgazdászok – fejlettségi szinttől függetlenül – környezetbarát és a területi fejlesztést elősegítő alternatívaként javasolnak. Ennek az elképzelésnek a közép-pontjában a minél nagyobb fokú regionális önellátás áll. Egy körzet vállalatai elsősorban nem a gazdaságosságot és az exportképességet, hanem a helyi igények kielégítését és a helyi erőforrások hasznosítását tartják szem előtt. Ennek megfelelően kiiktatják a gazdálkodásból a felesleges köröket, mint amilyen például a helyi mezőgazdasági termékek elszállítása az ipari központokba és a feldolgozást követő visszaszállításuk. (Ez, és az önellátás más módjai is mérséklék a természeti környezet terhelését.) Ernst Schumacher, aki *A kicsi szép* című, világhíres könyvében e modellt kidolgozta, „emberléptékű”, azaz helyileg előállítható, nem csak importból beszerezhető technológiák alkalmazását javasolja. Persze kudarcba is fulladhat egy ilyen törekvés. A kínai kulturális forradalom idején a regionális önellátást olyan mértékig fokozták, hogy az egyes falusi közösségek már nyersvassal is ellátták magukat – ezek voltak a népi kohók. Soha még olyan drágán vasat nem állítottak elő (talán az ókori keltákat kivéve). De hallgassunk a rómaiakra: Minden túlzás túlzás. E modell része a helyi pénz és szivességbank is: egy közösség tagjai pénz nélküli szolgáltatásokat végeznek egymásnak, és a pénz csak a kiegyenlített egyenlegek mértékében jelenik meg. Ez – amilyen mértékben e kölcsönös szolgáltatásokkal kielégíthetik egymás igényeit – függetleníti őket a bankoktól, a kamattól, az inflációtól. A külföldi tőkének pedig nem exportorientált fejlesztéseket, hanem a helyi igényeket kielégítő kisvállalkozásokat kellene finanszíroznia.

A mezőgazdaságnak is meg kell maradnia a hagyományos, önellátó kisparaszti gazdálkodás keretei között. A FAO, az ENSz Élelmiszeripari és Mezőgazdasági Szervezete sajnos, már a '60-as évek közepén letért erről az útról és a harmadik világban, elsősorban Indiában, elindította az ún. „zöld forradalmat”. A hagyományos, önellátó kisparaszti gazdaságokat a specializáció és az export-termelés útjára terelték. A gépesítéshez és a kemizáláshoz a gazdálkodók hitelekkel vettek fel és eladósodtak. A magasabb termelékenység eredményeként pedig tömegek szorultak ki a mezőgazdaságból és a nagyvárosok külterületi nyomornegyedeinek a lakosságát szaporították.

A mai globális világgazdaságnak tehát nem érdeke egy újabb, jelentős export-potenciállal rendelkező erőközpont megteremtése. A környezetbarát gazdaságfejlesztés lehetőséget adna Afrika problémáinak megoldására, de ez a mentalitás olyan távol áll a ma uralkodó gazdaságpolitikáktól és nézetektől, hogy nem remélhető, hogy az illetékes világszervezetek azt felkarolják.

Környezetgazdászként évtizedekig dolgoztam együtt környezetvédő szervezetekkel. Most azt üzenem nekik, hogy ne a migránsok ide menekítésével foglalkozzanak. Ha tehetik, menjenek el Afrikába. Segítsenek kistermelői és fogyasztói szövetkezeteket alapítani. Szervezzék helyi szivesség-bankokat. Vegyenek részt a gyerekek tanításában. Igazi missziós munkára van

most lehetőség. (Csak zárójelben jegyzem meg: ugyanezt megtehetnék Magyarország egyes elmaradott vidékein is.)

Bp, 2018. márc. 16.

Kiss Károly
közgazdász és társadalomkutató

(Megjelent a Magyar Idők 2018. március 28-i számában)

További illusztrációk:

